

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Петя Николова Бъркалова

Катедра по български език, ПУ „Паисий Хилендарски”

за дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен 'доктор'
в област на висше образование: 2. Хуманитарни науки; професионално направление: 2.1.
Филология; докторска програма: Германски езици – английски език и езикознание

Автор: ас. Славка Христова Грънчарова

Тема: Функционални характеристики на семантико-информационната структура на изречението при случаи на комплексна синтактична кондензация в съвременния английски език

Научен ръководител: проф. д.п.н. Лиляна Грозданова от СУ „Св. Климент Охридски“

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № Р33-5302 от 07.11.2017 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски” съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационния труд на ас. Славка Грънчарова.

Представеният от авторката комплект материали на хартиен и на електронен носител е в съответствие с чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на Пловдивския университет и включва пълния списък от необходимите документи. Становището ми е оформено върху съдържателната и приносната страна на докторския труд: дисертационен труд; автореферат; копия на научните публикации; протокол от 4 октомври 2017 г. от разширено заседание на катедрен съвет на Катедра Английска филология. Със съпътстващите документи съм се запознала надлежно и съм установила, че те са в съответствие с процедурата.

Славка Грънчарова е завършила Английска езикова гимназия в Пловдив и Английска филология в Софийския университет. Университетски преподавател е от 1994 г., като Катедрата по английска филология към Филологическия факултет и е поверявала следните дисциплини: английски език – граматика, превод, лексика, писмени упражнения; британска история и култура; межкултурни умения.

Познавам лингвистичното мислене на Славка Грънчарова от обсъждането в частни разговори на различни аспекти на генеративната теория, която в България се разви като успешен пренос върху българския синтаксис от проф. Пенчев. Средището на неговата школа е Пловдивският университет, където успешно, в същата парадигма, се разви и езиковедската англицистика в лицето на доц. Михаил Грънчаров. Към този кръг изследователи принадлежи и Славка Грънчарова, чиято докторска дисертация е плод на дългогодишни проучвания. За мен авторката е един от най-добрите познавачи на минималистичния подход сред синтактиците в България.

2. Актуалност на тематиката

Разработваният в дисертационния труд проблем е актуален, труден за разрешаване и значим в научно и научно-приложно отношение. Степента на сложност се определя от липсата на единен понятиен и терминологичен апарат за описание на комплексната синтактична кондензация в изречението в съвременния английски език и за извеждане на правилата за функциониране на семантико-информационната структура като цяло. Конкретните задачи, разработени в дисертацията, решават проблеми от общ теоретичен характер (включително обема и съдържанието на основните понятия, разширяване на обхвата на Минималистичната програма върху по-обемни материали, подбор на методологическа платформа от смесен тип), след което се работи в приложен план с избран формализъм за

пълно и непротиворечиво описание на видовете кондензации и кондензирани структури (вж. резултатите в синтезирано таблично представяне в Приложение 6 (1 в автореферата)).

3. Познаване на проблема

Славка Грънчарова познава състоянието на проблема в българската и в чуждестранната лингвистична литература и оценява критично литературния материал. Библиографската осведоменост на докторантката е респектираща. В библиографията са посочени общо 283 заглавия, от които 152 цитирани в текста и 131 като обща библиографска база на проучването. Тази обща теоретична подготовка е носещ щрих в изследователския профил на авторката. Сред авторите са едни от най-големите философи на ума в днешно време, автори, създали нови парадигми в лингвистиката, развили нови изследователски средища и нови лингвистични направления в общата теория за езика и в синтактичната наука. Личи критично осмисляне на техните идеи и подбор на техниките в хода на анализите. Славка Грънчарова печели доверие и заради отличната запознатост с най-новите изследвания, буквално от последните години, например 69 от общо 152 заглавия от цитираните са на разработки след 2000 г. Тази свежест и съвременност на мисленето е отличителна черта на целия текст, който същевременно респектира с познаването на класическите подходи в най-добрите традиции на европейските езиковедски школи.

5. Методика на изследването

Стратегията на научното изследване е зряла, ефективна и модерна както на емпиричната фаза, така и на аналитичната фаза на проучването. Поставените цели са постигнати, а получените резултати са принос към проучването на комплексната синтактична кондензация в изречението в съвременния английски език във функционален и структурен план.

Чрез надежден аналитичен апарат са изведени функциите на кондензираните структури в цялото изречение като целта е да се установи дали те са тематични или рематични; дали като са подчинени изреченски структури, може също да се смятат за тематични комуникативни структури, задаващи обстановката (setting) или фона на събитията (background).

Във фокуса на работата е синтаксисът, за който се търсят две нови решения: дали субполето може да претърпи някаква дислокация на граматическата структура и ако може, как това се отразява на комуникативната му структура, а също как линейната модификация и контекст влияят за рематизацията или тематизацията в рамките на изречението и извън него – в комуникативната структура.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд на Славка Грънчарова е задълбочено езиковедско изследване на сложен синтактичен обект, наблюдаван в дълбочина с неговите структурни, функционални и семантични параметри, проявяващи се в информационната структура на изречението.

Трудът е добре структуриран. Състои се от 345 стр., които включват: съдържание, седем глави, заключение, седем приложения, списък на цитираните източници, списъци на електронни корпуси и на ръчно ексцерпирани книги, обща библиография. Работата съдържа шест таблици, три фигури, 26 фразови маркера (синтактични дървета), както и десетки модели на изреченски структури с нарастваща сложност от типа Th → [Tr → R(Pr)] <to be a minister> (глави 6 и 7).

За емпиричната фаза на изследователския процес Славка Грънчарова е създавала собственоръчно ексцерпирана база от данни за явлението, допълнена с материал от двата най-представителни корпуса на съвременния английски език в британския и американския му вариант. Формалните записи на заявки за търсене в корпуси, наречени проследяващи нишки, могат да се изведат в отделен наръчник за филолози, тъй като те са доказателство за ползата от приложението на езиковите технологии в работата на филолога в днешно време. Резултатите от емпиричната фаза са очевидни: с тънка наблюдателност са сравнени елипсата и кондензацията, постигната е многопластова систематизация на видовете кондензации, направени са нови теоретични изводи, надеждно са защитени класификационните подходи и принципи.

Аналитична фаза: в теоретичен и аналитичен план работата се опира на новосъздаден ясен и прецизен теоретичен и терминологичен апарат, който има ключово значение за приносите в изследването, които засягат както обогатяването на теоретичната платформа, така и приложимостта на резултатите в езиковото обучение и в преводаческата практика. Теоретичната база е съчетание от традиционната синтактична теория и терминология за логико-семантичната и формална структура на изречението, надградена с генеративната синтактична теория на минимализма. Иновацията представлява прилагането на Метода за комуникативно-функционален анализ, развит за целите на изследването като комбинация от постановките на Пражката школа (и ранния Халидей) и модела на Грънчаров, развил идеята за възможността да има два комуникативни центъра в изречението. Работата е свързана с разгадаване на самата природа на езика, тъй като в целия изследователски процес се осмислят всъщност сферите на проявление на предикацията и рекурсията и степента на тяхната скритост и откритост. Опитът в тези сфери се натрупва бавно и изисква специфична подготовка, затова малцина изследователи имат квалификацията и смелостта да навлязат с кураж в това изследователско поле. Изведен е следният модел, чрез който се защитава докторската теза: съществуват семантико-синтактична кондензация (имплицитен подлог), синтактична кондензация (експлицитен подлог) и комплексна синтактична кондензация (експлицитен подлог; застъпване на синтактични функции), като всеки вид кондензация има две разновидности : функционална и структурна (което се свързва с наличие или отсъствие на подчинено изречение).

За отбелязване са уменията на синтактик от практиката, напр. изведените синтактични дървета с помощта на Минималистичната програма, прекият анализ на стотици конкретни изречения от корпуса, формалните записи на моделите в глави 6 и 7.

Оценявам високо изследователската смелост на Славка Грънчарова да се заеме с толкова сложен и „хлъзгав“ изследователски обект и съм впечатлена от вещината, с която е проведено изследването. Резултатите захранват както по-нататъшни теоретични разработки, така и практиката – преводаческа и преподавателска.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Резултати: Теоретичните изводи на Славка Грънчарова са базирани на доказателства и проверяващи процедури. Критичният прочит на дисертационния труд се води от редуването на вниманието върху аргументи и контрааргументи (наречени работно диагностички), които самата авторка поставя и решава преди да изведе заключенията си. Затова от прочита на текста оставаме с интелектуалното удовлетворение, че ни води дисциплиниран аналитичен ум и излизаме убедени в резултатите и приносите на дисертацията. Показани са пътища за разграничаване между синтактична елипса и синтактична кондензация; формулирана е нова дефиниция на кондензацията, действаща на синтактично равнище; разграничени са и са степенувани различни структурни и комуникативни проявления на кондензацията; дефинирани са и са класифицирани кондензаторите. Изведените формални записи на семантичната и комуникативно-информационната структура на изречението при различните видове кондензация (глави 5. и 6.) са свидетелство за доразвит Модел на Грънчаров, който не само съчетава анализ и синтез на данни, но и отваря нови въпроси за бъдещи изследвания. В работата си авторката се натъква на различни лексикално-семантични полета, които разгръщат или свиват изреченската структура, чието изследване може да се превърне в самостоятелен обект за бъдещи изследвания.

По-важните приноси на изследването са следните: предложени са диагностични методи за разграничение между синтактична елипса и синтактична кондензация; предложени са диагностични методи от нов генеративистичен тип – при определяне на параметрите на синтактичната кондензация; очертана е спецификата на кондензацията, действаща на синтактично равнище; кондензацията се класифицира от структурна и от комуникативна гледна точка. Определени са степени и рангове на кондензация; дефинирани са и са

класифицирани кондензаторите и кондензираните структури. Направено е разграничение между синтактична и комуникативна кондензация.

Приносна е и намесата в споровете около подлога на инфинитива в английските конструкции Акюзатив с инфинитив (*Accusativus cum Infinitivo*), около подреждането на подлога – когато е предпоставен и не се отлага след инфинитива, както и отлагането на подлозите и на причастията в конструкциите Акюзатив с причастие (*Accusativus cum Participio*).

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Запозната съм с публикациите на Славка Грънчарова от времето на тяхното публикуване и смятам, че те решават някои частни въпроси, които в дисертацията са получили по-цялостно осмисляне в рамките на избраната изследователска платформа. Публикациите по темата са общо три и са отпечатани през 2010 г. в сборници с доклади след участия в съответните конференции. На настоящия етап Славка Грънчарова е изградена като автор, който е далеч напред и би могъл да защити авторитета си в централни и международни издания, което горещо препоръчвам.

Нещо повече – в дисертационния труд тя е изградила разпознаваем личен аналитичен стил, който ме кара отгук нататък да асоциирам името на Славка Грънчарова с няколко ключови качества, знания и умения, които я превръщат в надежден партньор в изследователски екипи, които работят в генеративната парадигма или в интердисциплинарни екипи.

7. Автореферат

Авторефератът обективно отразява съдържанието на дисертационния труд и приносите на авторката. Обемът му е 68 ст., съдържанието следва изложението в доктората, представено е едно от приложенията – видове кондензация и кондензирани структури, цитирани са 39 източника.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Бъдещото използване на резултатите е възможно в областта на компютърната лингвистика, която е отворена за нови „проверки“ на изградения модел върху нов синтактичен материал в съпоставка с български език и други чужди езици. Те ще са приложими при решаване на задачи в областта на автоматичния превод, както и задачи в областта на онтологите (представяне на света в система) и операциите сравняване, свързване и интегриране на онтологии, които тепърва предстоят на полето на връзката между компютърни науки и лингвистика.

Резултатите са приложими и в образователен план – в курса по Съвременен английски език, както и във всички възможни преводачески програми от чужд език на български и обратно. Знанията за синтактичната кондензация са ключови знания в киното при дублажа и субтитрирането на филми.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Славка Грънчарова още от първите страници е проникнат с позагубения напоследък аристократизъм в науката, който малцина автори се осмеляват да следват, но обикновено това е белегът за дълбоката връзка с движенията на духа. Той се проявява с елегантността и яснотата на езика на автора. Заедно с упоритите усилия да се вникне в истините за разглежданите феномени, авторите с тази нагласа са способни с едно „намигване“ да свържат тежката страна на науката с леката страна на живия живот и да обнадеждат читателя, че нещата имат смисъл не заради тежките теоретични усилия на автора, а заради лекотата на естественото битие на езика, от което науката черпи теми. Така расте и благодарността към учения, който разширява непрекъснато познанията за механизма на действие на езика, вграден в самия човек (във всеки човек). В този аспект откъсът (в

автореферата) на сър Пелам Гренвил Удхаус приемам не само като окуражителен жест към читателя, но и като ключов метатекст, който приобщава читателската аудитория към високите интелектуални и естетически критерии на самата авторка.

Темата на дисертацията е значима и избрана не само от изследователско любопитство, а и заради приложимостта на резултатите в преводаческата практика и в образователния процес. Дисертационният труд “Функционални характеристики на семантико-информационната структура на изречението при случаи на комплексна синтактична кондензация в съвременния английски език“ е комплексно и многопластово изследване, на което са посветени дълги години проучвания. Работено е в мащабите на английското изречение, с тънко аналитично чувство за вглеждане в близкородствени явления от различен порядък – функционални, синтактични, семантични от една страна, имплицитни и експлицитни – от друга.

Дисертационният труд съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България. Представените материали и дисертационни резултати съответстват на специфичните изисквания на Филологическия факултет.

Дисертационният труд показва, че докторантката Славка Грънчарова притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения, като демонстрира качества за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено в дисертационния труд, автореферата и постигнатите резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’ на Славка Грънчарова в област на висше образование: 2. Хуманитарни науки; професионално направление: 2.1. Филология, докторска програма Германски езици – английски език и езикознание.

12.12. 2017 г.

Изготвил становището:

доц. д-р Петя Бъркалова